



Södra Sandby bergtäkt
Sweco Environment AB
Box 50 720
202 70 Malmö

Sodrasandby.bergtakt@sweco.se

Samråd kring tillståndsansökan om utökad bergtäkt i S Sandby

Lunds Naturskyddsförening, LNF, anser att åtminstone följande frågor bör belysas i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen.

Hydrologi och vattenavledning

NCCs verksamhet sänker av grundvattenytan i ett stort område runt täkten, bl.a. inom det öster om täkten liggande Natura 2000-området Måryd–Hällestad. Vattnet följer de sprickor som finns utmed diabasgångarna. Inga för LNF kända åtgärder har vidtagits för att minska vattenflödena och de skador som dessa medför.

NCC anger en teknisk gräns för avsänkningen, det s.k. praktiska influensområdet på 0,3 m. Det är oklart hur denna beräkning har utförts i detalj i ”Visual Modflow”, men kartan över influensområdet visar att ett omfattande område inkluderande en stor del av Måryd–Hällestads Natura 2000-område och Skrylle naturreservat påverkas av vattensänkningar.

Underförstått är att utanför denna gräns är avsänkningen och dess effekter försumbar. Djurägare som tvingats köra vatten till sina betesdjur och hitta tillräckligt bra bete till dem håller inte med. Botanister har tvingats se på medan bl.a. rödlistade (t.ex. klockgentiana) och ettåriga arter försvinner. Torrläggningen av Måryd har tilltagit under senare år där två våtmarker klassade som rikkärr har torkat ut nästan helt.

Det är därför inte tillräckligt att redovisa ett beräknat praktiskt influensområde. Det säger inte mycket om hur grundvattennivåerna inom reservaten och andra omgivande områden kommer att påverkas på kort och lång sikt.

- För att modellen ska kunna fungera som underlag för beslut måste hela vattentratten presenteras som 3D-modell och de parametrar som modellen bygger på måste redovisas (dessa framgår inte av distribuerat material).

Det finns tydliga bevis för att de diabasgångar som genomkorsar området fungerar som dräneringskanaler. Det är känt att Skryllesjön förlorar vatten via en diabasgång och det är förklaringen till att vattendjupet aldrig nått den tilltänkta nivån. En annan diabasgång ligger under de två rikkärr som dränerats på vatten. Båda dessa diabasgångar skär genom bergtäkten. Enligt vad som framkom vid samrådsmötet i Södra Sandby har detta inte beaktats i modellen.

- 3D-modellen måste därför ta hänsyn till diabasgångarnas placering både inom reservaten och i övriga omgivande marker. Flera diabasgångar skär ner mot Södra Sandby och det finns anledning att tro att även våtmarker norr om stenbrottet kommer att påverkas och på längre avstånd än det redovisade influensområdet. Det är troligt att infiltrationsområdena för dessa våtmarker ligger i det område som planeras för utökad täkt och sedan flödar i diabasgångarna i sluttningen mot Södra Sandby. Det måste undersökas hur den utökade täkten påverkar dessa förhållanden och om vattnet istället kommer att läcka ner i stentäkten.
- Det nämns i underlaget att grundvattenmätningar utförts sedan 20 år i omgivande områden. Resultaten av dessa mätningar måste redovisas och inkorporeras i 3D-modellen. Modellen bör redovisas som en tidsserie som illustrerar förändringar i grundvattennivåer.
- Som ytterligare underlag för grundvattenmodellen bör ytor där berget är vattengenomsläppligt kartläggas nere i stenbrottet. Flödet från dess ytor bör kvantifieras. Detta är särskilt viktigt i skärningen som gränsar till naturreservaten i Måryd och Skrylle.
- Eftersom vatten tillförs Mårydsområdet artificiellt som dräneringsvatten från stentäkten bör grundvattenmodellen redovisas både med detta vatten och utan detta vattentillskott.

Naturmiljö

LNF har tvingats konstatera att ett par källor och det s.k. majvivekärret har drabbats av torka. Dessa visades vid Mark- och Miljödomstolens syn 2017-10-31. Det är viktigt att snabba åtgärder vidtas så att bestånden får en chans att återhämta sig innan fröna tappar sin grobarhet och fler mossor försvinner. Hur kan återföring av vatten till källorna och majvivekärret genomföras och styras till rätt tillfällen?

De skyddsåtgärder som åberopas i underlaget angående Natura 2000-området Måryd–Hällestad har inte hjälpt, och områdets rikkärr har gradvis torkat ut så att endast små rester återstår idag. Detta är inte konstigt eftersom rikkärren fick sitt vatten från källor som dränerats. Dräneringen har högst sannolikt skett via en av diabasgångarna som skär stenbrottet.

Enligt samrådsunderlaget anges halten totalkväve till ”under 2,5 mg/L (2500 µg/L) som årsmedelvärde”. Som jämförelse kan nämnas att Naturvårdsverket klassificerar kvävehalter om 1250-5000 µg/L som ”mycket höga halter”. Redovisningen i underlaget är otydlig och måste kompletteras med fullständiga mätdata så att det kan bedömas vilket kväveläckage som dräneringsvattnet åsamkar avrinningsområdet i Natura 2000-området i Måryd–Torna Hällestad. De höga kvävehalterna är en sannolik förklaring till att tillväxten av bredkaveldun har ökat. Höga kvävehalter har oönskad effekt på de rikkärrensrester som finns kvar och är allmänt skadligt i de naturligt kvävefattiga vegetationstyperna som är karaktäristiska för reservatet.

Det är alltså skillnad på källvatten och vatten som dränerats från bergtäkten vilket gör att dräneringsvatten aldrig kan användas för att återställa rikkärrensvegetation. En viss del av vattnet från dräneringsbäckens övre lopp infiltrerar ovanför det sydliga av de försvunna rikkärren. Det har medfört att ett mindre område (ett tiotal kvadratmeter) ovanför det forna kärret har fått ökat källflöde och viss expansion av rikkärrensarter (vattnet denitrifieras av bakterier vid infiltration). Vattnet har dock inte återkommit i

försvunna kärret, uppenbarligen eftersom det istället dränerar via en diabasgång direkt tillbaka i stentäkten.

Vid synen 2017-10-31 hittades några få plantor av den befarat försvunna, starkt hotade, kustgentianan efter ett par års bortavaro. Den är sannolikt beroende av såväl en svamppartner som tillräckligt fuktig och öppen mark. Dessa plantor stod längs en fårstig medan den tidigare växtplatsen vuxit igen med en och ljung, dvs. med arter med djupa rötter. Det är viktigt att snabba åtgärder vidtas medan svampen och grobara gentianafrön ännu finns kvar. Hur kan en sådan räddningsaktion genomföras?

Som underlag för ansökan om utökat tillstånd behövs:

- En utförlig naturvärdesbedömning av de områden som kommer att exploateras vid utvidgning av verksamhetsområdet norrut samt vid en utvidgning av verksamhetsområdet väster om väg 952.
- En tydlig redovisning av kontrollprogrammet Måryd–Hällestads Natura 2000-område fram till dags datum, inklusive exakt vilka ytor som inkluderats och hur de valts ut, var inventeringsytor placerats, vilka revisioner som gjorts av kontrollprogrammet och motiveringar av förändringar. Det bör utifrån äldre kartmaterial redovisas hur hydrologin förändrats redan innan kontrollprogrammet startade.
- Redovisning av förekomster av rödlistade arter och deras beståndsutvecklingen (bl.a. kalkkällmossa, klockgentiana, kustgentiana och majviva).
- Uppgifter om vart vatten avleds från stentäkten och en utredning av de effekter avledningen ger på vegetationen, med särskild hänsyn till kvävegödning.
- Utredning av åtgärder för att återställa de skadade rikkärren. Detta bör inkludera en redovisning av hur man ska reducera grundvattenläckage till täkten genom att tätta berget (sannolikt i anslutning till diabasgångarna). Ett antal tätningsmetoder har använts när Citytunneln i Malmö byggdes och ytterligare ett antal undersöktes. Det gäller fysiska hinder, olika slags betong och tätningsmedel där organiska komponenter ingår. Vilka av dessa kan användas i stenbrottet? Vilka minskade avrinningsvolymmer kan de olika metoderna ge upphov till och vad kostar de? Detta bör kombineras med ökad infiltration i de ytor som försörjt de sinade källdragen. Denna typ av åtgärder är de enda som kan rädda rikkärren på sikt och särskilt när stenbrytningen så småningom avslutas och dräneringsvattnet från stenbrottet minskar eller försvinner helt.
- Detaljerad redovisning av hur man tänker sig att hydrologin inom Måryd–Hällestads Natura 2000-område ska säkerställas efter avslutad stentäkt, när täkten inte längre behöver dräneras. Redovisning av hur mycket medel som kommer att fonderas för att upprätthålla flöde i bäcken och annan avledning som kompenserar för sänkt grundvattennivå.
- Ett verksamhetsområde kan aldrig gränsa direkt mot ett skyddat område utan att det uppstår skador på reservatet på grund av effekter av avflöde av ytvatten, transport av organiskt och oorganiskt material samt spridning av oönskad vegetation från avbanade ytor och skyddsvallar. Ansökan bör innehålla tydlig information om vilka buffertzoner man planerar utanför reservatets gränser och hur man minimerar effekter på reservatet.

Övrigt

- NCC föreslår en utvidgad verksamhet väster om väg 952 som ett lagringsområde. Detta är förvånande eftersom man tidigare inte velat ha några extra omlastningar som

förlänger arbetstiden och kan ge upphov till buller. Hur stor kommer denna lagringsverksamhet att bli och hur kan bullret från den begränsas?

- NCC har sedan 1980-talet uttalat önskemål om att få utöka brottet till väster om vägen. Hur ser NCCs strategiska planer numera ut vad gäller en sådan utvidgning?
- Påverkan på friluftslivet av det utökade verksamhetsområdet bör redovisas. Särskilt utvidgningen väster om väg 952 kommer att stycka upp Skrylleområdet. Hur kommer man att göra med cykelstigen som skär genom detta område? Hur kommer man att göra med andra förbindelseleder från Södra Sandby som fungerar som närmaste promenadstråk från villaområdena?
- NCC anger att man återvinner använd asfalt och armerad betong för att spara på naturresurser. Hur stor är återvinningen av sådan asfalt och betong i faktisk volym och i förhållande till den totala produktionen? Hur mycket kommer denna återvinning att öka om den sökta verksamheten kommer till stånd? Var kan den intresserade allmänheten hitta uppgifter om denna återvinning?

För Lunds Naturskyddsförening

Tomas Björnsson, ordförande